

ВИСНОВОК

наукового керівника дисертаційної роботи **О.В. Усиченко** на тему **«Формування інтелектуально-оцінювальних умінь здобувачів освіти в інформаційно-комунікаційному середовищі закладів професійної (професійно-технічної) освіти»**, представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) зі спеціальності 011Освітні, педагогічні науки

Загальна характеристика дисертації. Дисертація О.В. Усиченко на тему «Формування інтелектуально-оцінювальних умінь здобувачів освіти в інформаційно-комунікаційному середовищі закладів професійної (професійно-технічної) освіти», представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011Освітні, педагогічні науки. У роботі з'ясовано суть і зміст структурних компонентів інтелектуально-оцінювальних умінь здобувачів освіти; розкрито дидактичні можливості інформаційно-комунікаційного середовища закладів професійної (професійно-технічної) освіти у формуванні інтелектуально-оцінювальних умінь здобувачів освіти; теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування інтелектуально-оцінювальних умінь здобувачів освіти в інформаційно-комунікаційному середовищі закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Актуальність теми дослідження. Необхідність розробки нових підходів до навчання здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти вимагають розробки нових підходів, спрямованих на забезпечення розвитку критичного мислення здобувачів освіти, умінь здобувати і опрацьовувати інформацію. Така необхідність зумовлена входженням України у світовий економічний та інформаційний простір, у часовому вимірі якого вміння самостійно і активно діяти, приймати рішення, гнучко адаптуватися до швидкозмінних умов життя, мислити відповідно до норм і вимог динамічної культурної реальності.

Водночас зростання потоку інформації вимагає формування у здобувачів освіти інтелектуально-оцінювальних умінь працювати з нею та уникати можливих негативних наслідків її впливу. Останнім часом серед різних ризиків, пов'язаних з отриманням інформації, поширився негативний вплив пропаганди й дезінформації, тому вміння обробляти, критично аналізувати й оцінювати інформацію дає здобувачам освіти можливість приймати усвідомлені рішення, не стаючи жертвою інформаційного перевантаження.

Отже, не випадково на сучасному етапі розвитку педагогічної науки процес формування інтелектуально-оцінювальних умінь здобувачів освіти цікавить багатьох педагогів-практиків і науковців. Вивчення педагогами, психологами, філософами різних аспектів цієї проблеми дає змогу усувати суперечності, що об'єктивно мають місце в сучасній педагогічній теорії та практиці, зокрема, між сучасними викликами інформаційного суспільства, зростанням обсягів інформаційного потоку та низьким рівнем сформованості у здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти вмінь знаходження, відбору якісної і достовірної інформації та її опрацювання. З огляду на це, актуальність теми дослідження О.В. Усиченко не викликає сумнівів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну працю виконано як складову частину комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Підвищення ефективності педагогічного процесу в середніх загальноосвітніх і вищих педагогічних закладах» (РК31–200199004104 від 23.12.2015 р.) та корелює з новою комплексною темою кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Наукові основи і навчально-методичний супровід педагогічного процесу в закладах освіти: історико-педагогічний, компаративний та прогностичний аспекти (№0121U107474 від 22.01.2021 р.)». Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 3 від 29 березня 2021 року).

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що: уперше: науково обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування інтелектуально-оцінювальних умінь здобувачів освіти в інформаційно-комунікаційному середовищі закладів професійної (професійно-технічної) освіти (здійснення підготовки викладачів до формування інтелектуально-оцінювальних умінь здобувачів освіти; поглиблення спрямованості інформаційно-комунікаційного середовища на формування й розвиток аналітичного і критичного мислення здобувачів освіти; запровадження дидактичних ситуацій, спрямованих на виявлення здобувачами освіти інтелектуально-оцінювальних умінь й активізацію їхньої рефлексивно-оцінної діяльності). Уточнено: 1) суть поняття «інтелектуально-оцінювальні вміння», котре визначено як екстеріоризовану здатність до відповідної діяльності, що акумулює в собі вміння мислити, порівнювати, структурувати об'єкти та інформацію, аналізувати класифікувати та узагальнювати отримані дані та результати; уміння виділяти головне і

концентрувати свою увагу на ньому, вміння мотивувати свою діяльність та прогнозувати її результати; отримувати, переробляти та застосовувати інформацію з різних джерел; співвідносити отримані результати з поставленою метою; здійснювати самоконтроль і самооцінку; 2) зміст структурних компонентів інтелектуально-оцінювальних умінь (пізнавально-логічних, інтелектуально-інформаційних, перетворювально-творчих, рефлексивно-самооцінювальних); 3) критерії (мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-когнітивний, операційно-процесуальний, особистісно-рефлексивний) та показники рівнів сформованості інтелектуально-оцінювальних умінь здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. Подальшого розвитку набули форми і методи забезпечення педагогічних умов формування інтелектуально-оцінювальних умінь здобувачів освіти в інформаційно-комунікаційному середовищі закладів професійної (професійно-технічної) освіти (проблемні ситуації, семінари-практикуми, дискусії, вправи, рефлексивний полілог).

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що педагогічні умови формування інтелектуально-оцінювальних умінь здобувачів освіти в інформаційно-комунікаційному середовищі закладів професійної (професійно-технічної) освіти експериментально перевірені, що уможливило їх широке впровадження в освітню практику.

Матеріали дослідження *впроваджено* в освітній процес Регіонального центру професійної освіти ресторанного, будівельного та автотранспортного сервісу Харківської області (довідка про впровадження № 01-21/513 від 23.10.2023); Державного навчального закладу «Харківське вище професійне училище» № 6 (довідка про впровадження довідка № 436 від 23.11.2023); Регіонального центру професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області (довідка про впровадження № 349 від 24.11.2023).

Теоретичними положеннями та практичними напрацюваннями *можуть послуговуватися* викладачі для вдосконалення освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, розробці навчально-методичних посібників; студентами під час виконання індивідуальних науково-дослідницьких завдань, написання магістерських і курсових робіт. Матеріали дослідження *доцільно використовувати* у системі підвищення кваліфікації викладачів професійних (професійно-технічних) закладів освіти.

Вірогідність й обґрунтованість результатів дослідження забезпечено логікою і взаємозв'язком сформульованої мети, завдань, змісту та висновків наукової роботи, адекватним вибором методів дослідження, використанням широкої джерельної бази за темою дисертації.

Апробація результатів дослідження здійснювалася через публікацію матеріалів дисертації, а також у виступах на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях, а саме: «Штучний інтелект contra людський мозок: перспективи обдарованості в динаміці інформаційного світу» (Київ, 2018), «Психолого-педагогічні проблеми вищої середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика» (Харків, 2019, 2021, 2023), «Розвиток системи управління закладом» (Харків, 2021), «Напрямки трансформації освіти. Перспективи та можливості розвитку» (Київ, 2021), «Цифрові технології в освітньому процесі закладів освіти» (Київ, 2019, 2021), «Розвиток підприємницьких навичок молоді для покращення адаптивності до потреб ринку праці під час війни» (Львів, 2023, Київ 2023), «Наумовські читання» (Харків, 2023),.

Основні результати й висновки виконаної роботи обговорювались і були позитивно оцінені на засіданнях кафедри освітології та інноваційної педагогіки, на звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (2018-2023 рр.).

Публікації. Основні положення дослідження відображені в 9 публікаціях, серед них: 4 – одноосібні статті в провідних наукових фахових, міжнародних періодичних і міжнародних наукометричних виданнях (1 – у співавторстві), 3 – тези доповідей на наукових конференціях; 2 публікації – в інших виданнях.

Характеристика роботи здобувача в процесі підготовки дисертації, особисті якості, проявлені в процесі роботи над дисертацією. Дисертантка О.В. Усиченко успішно закінчила аспірантуру на кафедрі освітології та інноваційної педагогіки зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди на кафедрі освітології та інноваційної педагогіки. Вона засвоїла зміст обов'язкових компонентів освітньо-наукової програми 011 Освітні, педагогічні науки для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, а також опанувала змістом дисциплін вільного вибору.

Під час навчання в аспірантурі О.В. Усиченко успішно та своєчасно виконувала всі завдання згідно до індивідуального плану. Набуті знання, уміння, навички дозволили здобувачці продемонструвати високий рівень теоретичної та дослідницької підготовки, спроможність у процесі наукового пошуку самостійно вирішувати складні завдання, проявляти творчість та ініціативність.

Вибір О.В. Усиченко теми дисертації був глибоко усвідомленим, адже її професійно-педагогічна діяльність пов'язана з викладанням інформатики в

закладі професійної (професійно-технічної) освіти. Тож вона мала можливість безпосередньо пізнати труднощі здобувачів освіти щодо отримання і опрацювання інформації.

Дисертанткою було ретельно опрацьовано та проаналізовано широкий загал науково-педагогічної літератури, нормативної документації, що дало можливість об'єктивно та цілісно презентувати результати проведеного дослідження. Робота має чітку структуру, яка у відповідності до логіки дослідження дало змогу послідовно і систематично розкрити зміст наукових положень, обґрунтувати висновки. Нею проведено педагогічний експеримент, результати якого переконливо довели висунуту в дослідженні гіпотезу. Під час написання роботи О.В. Усиченко проявила себе як відповідальний, старанний, сумлінний дослідник. Її відрізняють такі моральні якості, як порядність, чуйність, доброзичливість, сумлінність, готовність будь-кому прийти на допомогу.

Висновок. Дисертаційна робота О.В. Усиченко на тему «Формування інтелектуально-оцінювальних умінь здобувачів освіти в інформаційно-комунікаційному середовищі закладів професійної (професійно-технічної) освіти» за своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, теоретичного та практичного значення отриманих результатів є завершеним, цілісним, самостійним науковим дослідженням, відповідає паспорту спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Науковий керівник

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології
та інноваційної педагогіки
ХНПУ імені Г.С. Сковороди

О. В. Попова

О. В. ПОПОВА

20.12.2023.

Підпис *О. В. Попова*
засвідчується згідно з підписом *О. В. Попова*

10. 12. 2023.